

KIADVÁNY

A MÁSODIK VILÁGHÁBORÚBAN
RUZSA FELETT LELŐTT
LENGYEL PILÓTÁK
EMLÉKMŰVÉHEZ

RUZSA
1944-2012

Volt valaha egy nemzedék... gyászba borult anyák, megkeseredett apák, elárvult, kismimizett gyermekek, harcban megöszült katonák.

Egy nemzedék, amelyet idegen hatalmak katonái tiportak, gyötörtek, de sem hitét, sem méltóságát, sem lengyelségét megtörni nem tudták.

Egy nemzedék, amelyet kínoztak, megtizedeltek a német koncentrációs táborokban, Szibéria kietlen pusztáin, s a meggyalázott anyaföldön.

Egy magára hagyott, védtelen nemzedék, amelynek bátorsága, életösztöne azokban a fiatal katonákban öltött testet, kik elszántan, a nemzet feltámadásába vetett töretlen hittel harcoltak Európa frontjain. Harcoltak, mert egyek voltak a lengyel tájjal, a lankákkal, a széllal, a patakokkal, folyókkal, a frissensült kenyér ízével és illatával. Minden rezdülésük Lengyelhon volt, de csak keveseknek adatott meg az áldásos hazatérés. Pedig a háború borzalmaiból ocsúdó lengyel társadalomnak nagy szüksége lett volna ifjonti lelkesedésükre, lendületükre, de főképp olthatatlan és feltétlen hazaszeretetükre.

Ezekben a vészterhes időkben a magyarság is a háború keserű kenyerét ízlelgette. Azonban a vérontás sem téphette szét a nemzeteinket összetartó köteléket. Mert ez a szimpátia értékes kincsünk, régi idők hagyatéka, s ez teljesedik ki abban a nemes kezdeményezésben, hogy közösen emlékezünk a Ruzsa felett lelőtt és hősi halált halt lengyel pilótákra.

A katona halála, ki hazája védelmében és boldogulásáért áldozza fel életét egyetemes ügy. Ezáltal mindőjükre emlékezünk, mindazokra, akik idegen földben, jeltelen sírban nyugszanak.

A múlt a jelen árnyékában megbújó éltető forrás, hisz révedezni, s elidőzni történelmünk dicső jeleneteinél gyógyír a kudarcok okozta friss sebekre. Átala határozzuk meg és értjük meg önmagunkat, identitásunkat, s fogalmazzuk meg, hogy kik vagyunk, s honnan is érkeztünk. Letűnt nemzedékek fiai is gondozták ezt a forrást, ezért nekünk is kötelességünk tisztán tartani, hogy átörökíthessük a következő generációkra. Bölcs türelemmel kell tanítgatnunk gyermekeinket elődeink, halottaink tiszteletére, mert ha mi elfeledjük őket, úgy Isten is feledjen el minket!

Karol Biernacki

A Lengyel Köztársaság

Tiszteletbeli Konzulja

Kedves Olvasó!

A történelem egyetlen cseppjére emlékezik e rövid kiadvány. Mindannyian jól tudjuk, cseppekből lesz a tenger, mindenféle cseppekből, tiszta, szép vizüből és tisztátalanból.

A második világháború borzalmai, szörnyűségei sokunk számára iskolai tanulmányainkból, olvasmányainkból ismeretesek, de vannak, akiknek eleven emlékként él szívük és lelkük mélyén.

Ezen időszakot a zavaros, piszkos cseppek szimbolizálják, a világon, Európában, Magyarországon és Ruzsa területén is. Egy éjszaka, egy csepp 1944. szeptember 11-e eseménye is az akkori Ruzsa járás területén, a Gerencséri erdő szélén. A lelőtt lengyel repülőgép története, az életüket vesztett katonák tragédiája egyre ritkábban témája a beszélgetéseknek, a múltidézésnek.

E történelmi visszatekintés hivatott felhívni a figyelmet azokra az eseményekre, amelyek soha nem ismétlődhetnek meg. Tudjuk jól, minden esemény drámaisága, üzenete függ a hozzánk fűződő viszonyától, amennyiben ismerjük az érintett személyeket, ismerjük a helyszínt, akkor magunkénak érezzük a tragédiát is. Ezt kell éreznünk most, amikor a Ruzsa területén történt szörnyűségről olvashatunk. Keressük a helyszínt, azokat a közöttünk élő szemtanúkat, akik saját emléket őriznek erről a csepről! Különös lehetőség a történelem ilyen megismerésének lehetősége! Bízom benne, hogy e kiadvány kedves olvasmány lesz mindazok számára, akik Ruzsát magukénak érzik, és történelmi ismertető mindazoknak, akik távolabbi kapcsolatot ápolnak falunkkal!

E történelmi füzet állítson emléket a lengyel hősi halált halt katonáknak, azoknak a lengyel „barátainknak”, akik szülőföldjüktől távol vesztették életüket. Mementó a magyar elesettek, de különösen a Ruzsa járás területéről bevonult és hősi halált halt katonák előtt.

Emlékezzünk a lengyel-magyar barátság jegyében!

Emlékezzünk, majd cselekedjünk úgy, hogy a történelem csak tiszta, átlátszó, éltető cseppekből épüljön!

Sánta Gizella

Ruzsa község polgármestere

Birodalmi öntudattól duzzadó, mohón terjeszkedő, egymással is folytonosan marakodó hatalmak közé ékelődve Lengyelország idejekorán ki volt téve a politikai sakkjátzmáknak. A bábuk ide-oda tologatása végül a lengyel nemesi köztársaság leáldozásához, s a lengyel nemzettest 123 évig tartó felszabdolásához vezetett. E bő évszázados széttagoltság 1918 novemberében ért véget, amikor egy karizmatikus katona és államférfi, Józef Piłsudski vezetésével Lengyelország ismét egységes, szuverén államként került fel Európa térképére.

Csakhogy a történelem állandóan mozgásban lévő kereke húsz év múlva hatalmasat lódult. Az első világháborút alig heverte ki, de újra sötét fellegek gyülekeztek a sokat látott kontinens egén. 1939. augusztus 23-án átlagos napként indult, az élet megszokott medrében folydogált, s a polgárok mit sem sejtettek arról, hogy mit főznek a nagypolitika boszorkánykonyhájában. Ezen a bizonyos napon két világhatalomra törő, ámde ideológiailag egymással szöges ellentétben álló ország külügyminiszterei fogtak kezét egymással. E kézszorítással a korszak két legfenyegetőbb önkényuralmi rendszere ért össze. A Molotov–Ribbentrop paktum néven elhíresült szerződéshez a felek csatoltak egy titkos záradékot, amelyben területi igényeiknek megfelelően osztották fel egymás között Kelet-Európát, illetve Lengyelországot. A hitleri Németország a nemzetiszocializmus, a sztálini Szovjetunió pedig a kommunizmus zászlaját lengetve hirdetett totális háborút Európa ellen a status quo erőszakos felrúgása, s új befolyási övezetek kialakítása érdekében. Ebbe a hatalmi struktúrába Lengyelország nem illett bele, területe, nyersanyagforrásai túlon túl értékesnek bizonyultak, így elhatározták államiságának megszüntetését. Szeptember 1-jén – mondvacsinált ürüggyel – nyugatról német csapatok rohanták le Lengyelországot, majd a szerződésnek megfelelően szeptember 17-én a Szovjetunió kelet felől lendült támadásba. Lengyelország, bízva nyugati szövetségesei korábbi ígéreteiben, számított a brit és francia beavatkozásra. A nyugat azonban néma maradt és tétlenül nézte végig a lengyel államiság összeomlását.

*Kotwica – magyarul horgony, a harcoló lengyelország jelképe
Polska Walcząca*

Azonban a lengyelek a megszállás, az elképesztő méreteket öltő terror ellenére sem hátráltak meg, hihetetlen kitartással és találékonysággal szervezték meg saját „földalatti államukat”, sőt Honi Hadsereg (Armia Krajowa) néven a haderőt is felélesztették. Tették mindezt úgy, hogy katonái főlényét fitogtatva két idegen állam rendezkedett be szülőföldjükön. A lengyel nemzet nem maradt képviselő nélkül, hiszen a Londonban székelő lengyel emigráns kormány minden rendelkezésére álló eszközzel igyekezett felhívni a közvélemény figyelmét a lengyelországi helyzet tarthatatlanságára.

A varsói felkelés

Azonban a történelem kereke újra nyikordult egyet, s az egykori szövetségesek hamarosan ellenségekké lettek. Hitler 1941 nyarán úgy döntött, hogy leszereli immáron terhessé vált szövetségését, ezért támadást intézett a Szovjetunió ellen. Sztálin megrökönyödve vette tudomásul a kialakult helyzetet, ám rögvest köpönyeget váltott, s csatlakozott a nyugati szövetségesekhez. Az angolszász demokráciák és a szovjet típusú berendezkedés között feszülő ellentétek ekkor elsimulni látszottak, tekintettel arra, hogy a katonailag és gazdaságilag is végkimerültség felé sodródó szövetségeseknek szerfelett szükségük volt a Szovjetunió emberi és energetikai potenciáljára egyaránt, nem beszélve a keleti front jelentőségéről. A nyugat politikusai cserébe szemet hunytak, s ezzel Kelet-Európa, illetőleg Lengyelország kimondva, kimondatlan szovjet befolyási övezetnek minősült. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió vezetői az 1943. november 28. és december 1. között Teheránban megtartott konferencián előzetesen megállapodtak a háború utáni Lengyelország keleti és nyugati határait illetően. Ennek értelmében Lengyelország keleti határa a Curzon-vonal, nyugati határává pedig az Odera–Neisse képezte természetes vonal vált. A döntés az emigráns kormány bevonása nélkül, zárt ajtók mögött született.

A varsói felkelés

Tadeusz Komorowski, „Bór”- a lengyel Honi Hadsereg parancsnoka

A Honi Hadsereg főparancsnoka, Tadeusz Komorowski – fedőnevén „Bór” – 1943. november 20-án elrendelte a „Burza”, azaz Vihar hadművelet megindítását. Ennek során a lengyel alakulatok a korábban németek megszállta területeket foglalták vissza. Taktikai manővereiket lehetőség szerint össze kellett hangolniuk a Vörös Hadsereg csapatmozgásaival. Ugyanakkor a Honi Hadsereg vezetését politikai szándékok is vezérelték, hiszen arra törekedtek, hogy egyértelműen a szovjetek tudomására hozzák, hogy a lengyel nemzettől idegen a kommunista irányvonal. A „Vihar” akció katonailag a németek, politikailag a Szovjetunió és a velük tartó lengyel kommunisták ellen irányult. Ha a támadás kettős célját szem előtt tartva készítünk mérleget, akkor megállapíthatjuk, hogy katonailag győzelemként, politikai értelemben viszont kudarcként értékelhető. A szovjetek a harcok során szívesen vették a lengyel segítséget, azonban a front átvonulása után az NKVD a lengyel alakulatok katonáit lefegyverezte, a tiszteket letartóztatta.

A lerombolt Varsó

Harcban a megszállók ellen

A lengyel főváros, Varsó 1944 nyarán még német megszállás alatt volt. A Honi Hadsereg parancsnoksága el akarta kerülni, hogy a szovjetek szabadítsák fel, ezért felkelés kirobantását tervezték. Az volt a céljuk, hogy felhívják a világ közvéleményének figyelmét a sztálini „kész tények” politikájára. Tadeusz Komorowski „Bór” úgy vélte, hogy amennyiben az oroszok előtt sikerül kiűzni a németeket Varsóból, úgy Sztálin előtt két út marad: vagy kellenlenül bár, de elismeri a lengyel emigráns kormány létét s legitim voltát, vagy a nyugati sajtó figyelmétől kísérve töri meg a lengyeleket. Ugyanakkor a fegyveres ellenállás megszervezését indokolta az is, hogy a németek védelmi vonal építésébe kezdtek a Visztula partján. Ez a várható szovjet támadás elhárítása érdekében készült, amelyhez mintegy 100 000 lengyel keze munkájára lett volna szükség. Komorowski tisztában volt azzal, hogy a védmű felépülése után az ott dolgozó lengyelek sorsa vagy az azonnali halál, vagy a lassú elmúlás valamely német koncentrációs táborban, s azzal is, hogy a város végül Gdańsk, illetve Wrocław sorsára jut, azaz földig rombolják. Amikor a Honi Hadsereg elhatározta a felkelés kirobantását és kitűzték annak időpontját, még nem ismerték a teheráni konferencián hozott és Lengyelország sorsát érintő határozatokat.

A varsói felkelők – férfiak, nők különféle korú emberek fogtak fegyvert a megszállók ellen

A felkelés 1944. augusztus 1-jén, 17 órakor tört ki. A Varsóban működő lengyel Honi Hadsereg létszáma megközelítőleg 50 000 főt tett ki. Voltak közöttük nők és férfiak egyaránt, de nem rendelkeztek mindannyian harci tapasztalattal. Fegyverzetük hiányos volt, s utánpótlásuk is akadozott. A hosszú ideje elnyomásban élő lengyelek oly elszántan küzdöttek, hogy még a németeket is meglepték. Azonban maroknyian voltak a német hadigépezethez képest, s végül a fizikai győzelem utóbbiak javára dőlt el.

A lerombolt varsói óváros

Utcai harcok

A Varsói Felkelés 63 napig tartott, s óriási volt a lengyel emberveszteség. Közel 16 000 katona vesztette életét, 20 000 sebesültről tudunk, ebből ötezen súlyosan sérültek.

Mintegy 15 000 katona esett német fogságba. Azonban a legnagyobb áldozatot Varsó polgári lakossága hozta, megközelítőleg 550 000 városi és 100 000 vidéki lakost kényszerítettek arra a németek, hogy elhagyják lakhelyüket. Egy részük koncentrációs táborokba került, másokat kényszermunkára a Német Birodalomba deportáltak. A felkelésben résztvevő civilek közül 200 ezren lelték halálukat.

Sok ezer sír került ezekben a hetekben Varsó közterületeire

Július végén a szovjet hadsereg megállapodott a Visztula jobb partján, de nem avatkozott be. Sztálin hagyta, hogy a németek végezzék el a tisztogatást. Csak szeptember 10-én adott engedélyt arra, hogy szövetséges segélyszállító repülőgépek szállhassanak le a szovjetek által ellenőrzött reptereken.

A Honi Hadsereg irányítása már augusztus elején kérte a szövetséges hatalmaktól, hogy légi úton támogassák a felkelést, elsősorban fegyverekkel, gyógyszerrel és élelmiszerrel. Az emigráns kormány közbenjárására Winston Churchill lehetővé tette ezt. A feladat végrehajtásával a Mediterranean Allied Air Force (MAAF) parancsnokságát, ezen belül az 1586. Különleges Műveleti Századot bízta meg, amely Brindisiben állomásozott. A MAAF főparancsnok helyettese, John Slessor a Varsói Felkelés idején gyakran szüneteltette a berepüléseket, elsősorban a tragikusan nagy veszteségek miatt. A segélyezési akciókat főképp a Royal Air Force (RAF) kötelékében szolgáló lengyel pilóták vállalták, de augusztus 12-én a parancsnokság bevonta a brit és dél-afrikai pilótákat is. A repüléseket egyfelől a távolság (1500 km), másfelől az éjszakai repülés nehezítette, de tovább bonyolította a helyzetet, hogy nem volt lehetőség köztes leszállásra. Ugyanakkor számolniuk kellett a német légvédelemmel Magyarországon, a Balaton környékén, valamint lengyelországi Kárpátalján.

A több mint két hónapig tartó Varsói Felkelés alatt a szövetséges repülőgépek 280 alkalommal emelkedtek a levegőbe, hogy biztosítsák az elkeseredetten, s a többszörös túlerővel szemben hősiiesen harcoló lengyel felkelők számára az utánpótlást. Az 1586. Különleges Műveleti Század ennek során 11 gépet és 59 pilótát vesztett.

A látszólag szörványban, elszigetelten tevékenykedő lengyel ellenállás megteremtette azokat a csatornákat, amelyek révén egységes hálózatot épített ki. S bár a felkelés a hatalmas hadászati és létszámbeli fölény okán elbukott, mégis a morális diadal azoké a lengyel katonáké és polgároké, akik fáradhatatlanul, dacolva félelemmel és fájdalommal, egyéni érdekeiket egy magasabb célnak alárendelve küzdöttek hazájukért, nemzetükért.

A Lengyel repülős alakulat

Amikor Komorowski tábornok értesítette Londont arról a döntéséről, hogy a Honi Hadsereg megindítja a harcot Varsó felszabadításáért, az egyetlen segítségnyújtásra alkalmas lengyel egységnek a No. 1586 Polish Special Duties Flight (1586. Különleges Rendeltetésű Alakulat) bizonyult, Eugeniusz Arciuszkiewicz parancsnoksága alatt. A „GR” századjelű alakulat ekkor a brit vezénylet alatt lévő egységek közül az egyik leggyengébb teljesítményi mutatóval bírt. A Brindisi repülőterén állomásozó, lengyel parancsnokság alatt működő alakulat repülő személyzetének állománya annyira lecsökkent 1944. nyarára, hogy már felszámolásáról és a személyzet más egységbe történő beolvasztásáról tárgyaltak az illetékesek. A brit Royal Air Force (RAF) alatt szolgáló Polish Air Force (PAF), amely a háború előtti Lengyel Légierő jogutódjának tekinthető, erős nyomást gyakorolt a britekre, hogy az 1586-osokat egy tipikus RAF század szintjének megfelelően töltsék fel, azonban mind a személyzet, mind a gépállomány tekintetében súlyos utánpótlási nehézségek mutatkoztak. A lengyel emigráns, Sosnkowski tábornok 1944. május 10-i kérése ellenére az egyik legtapasztaltabb lengyel egységet, a 300. bombázó repülő századot a RAF Bombázó Parancsnokságának ellenvetése miatt nem irányították át Dél-Olaszországba. A tábornoknak azonban annyit sikerült elérnie, hogy a század legtapasztaltabb pilótáit mégis az 1586-osokhoz helyezték át.

A varsói légihíd

A felkelés kirobbanásakor Raczkiewicz megbízott emigráns lengyel elnök kérésére Winston Churchill brit miniszterelnök azonnal utasította a Szövetségesek Földközi-tengeri Légierőjének (Mediterranean Allied Air Force – MAAF) parancsnokhelyettesét, egyben a Földközi-tengeri és Közel-keleti brit repülő erők parancsnokát, Sir John C. Slessor repülőmarsallt, hogy a lehetőségekhez képest nyújtson segítséget. Slessor engedélyezte a segélyszállítmányokat Lengyelország felé, azonban a kialakult légihíd teljesítménye korántsem volt egyenletes és kielégítő. A veszteségek emellett riasztó mértéket öltöttek, tehát a bevetések kimondottan kockázatosak voltak.

A lengyel légierő felségjele

Az utánpótlást a repülők ejtőernyők segítségével dobták le a felkelők számára

1944 augusztusában az MAAF 170 repülőgépet irányított Lengyelország felé. A küldetésben az 1586-osok 19 éjszaka 83 géppel vettek részt. A 170 repülőgépből 78 (ebből 24 lengyel) közvetlenül Varsó fölött, 60 gép (ebből 45 lengyel) Varsó közvetlen közelében (főként a Kampinos-i és Kabacki erdőkben), 32 gép (ebből 14 lengyel) más területek fölött dobta le terhét, 59 repülőgép (ebből 27 lengyel) nem tudta teljesíteni feladatát. Augusztusban összesen tehát 111 repülőgépnek sikerült ledobnia a szállítmányát, ez 65 %-os teljesítmény, ezt a statisztikai adatot azonban a kényszeroldások, valamint a téves vetések hozzávetőlegesen 60%-osra rontották le. A ledobások valós hatékonysága tehát a kezdetektől fogva nagyon alacsony volt, így a közvetlenül Varsó fölé irányított 78 gép összesen 52 tonnányi ellátmányt dobott le, amiből mindössze csak 30-35 tonnányi jutott el végül magukhoz a felkelőkhöz. A statisztikát tovább rontja az a tény, hogy Varsó ellátásához hozzávetőlegesen napi 500 tonna ellátmányra lett volna szükség! Később ez az arány a németek előnyomulásával és a gyűrű egyre szorosabbá válásával, sőt az egyes felkelő körzetek szétszakításával még tovább romlott.

Lengyel repülős alakulat a lengyel légielő felségjelével

A varsói felkelés idején, tehát 1944. augusztus 1 – október 2. között működött légihíd összetett mérlege alapján 306 db repülőgép repült be lengyelországi célterület fölé, amelyből 91 lengyel, 50 brit, 55 dél-afrikai, 110 amerikai volt. 192 teljesített bevetésből 149 Varsó fölött, 43 Varsó környékén oldotta ki rakományát. A rakomány 2154 db konténerből és 557 db csomagból állt, amely összesen 239 tonna ellátmányt jelentett. A teljes ledobott rakományból végül 742 db konténer és 381 db csomag jutott el a felkelőkhöz, azaz összesen 88 tonna. Ez mindösszesen 36,8%-os hatékonyságot jelentett, ami elkésérítően alacsony eredményességi mutató volt.

A Ruzsán lezuhant repülőgép utolsó bevetése

1944. szeptember 10-ről 11-re virradó éjjel az 1586-osok Varsó fölött teljesítettek küldetést. A JP 288 számú (GR-G lajstromjelű), négymotoros Handley Page Halifax típusú repülőgép 7 fős személyzetével teljesítette a bevetést, majd rutinszerűen a magyar Alföld felé vette az irányt. Az Alföld a Tisza folyó miatt kedvelt útvonal volt, mivel a folyó éjszaka is kiváló navigációs segítség volt a levegőből. Azonban a szövetségeseknek ez a stratégiája azt eredményezte, hogy a németek nagyon hamar erős éjszakai vadász (Nachtjäger) erőket és hatékony légvédelmi tüzérseget vezényeltek a térségbe.

A visszaúton a gép és személyzetének sorsa megpecsételődött Ruzsa (1944-ben Szeged – Csorva járás) fölött. A fellelhető dokumentumok és a szemtanúk beszámolóí alapján a repülőgépet szeptember 11-én hajnali 03.00 h körül egy német éjszakai vadászgép üldözőbe vette és lelőtte. A lelővést Wilhelm Jochnen főhadnagynak (8./NJG 6) igazolták.

Egy angol Halifax – ilyennel repültek a Ruzsán szerencsétlenül járt lengyel pilóták

A szemtanúk elmondása alapján valószínűleg a föld közvetlen közelében repülhetett már (ez egyébként bevett harcászati eljárás vadásztámadás esetén), amikor több kisebb és egy hosszú sorozat vágódott a bombázóba, majd felrobbant és lezuhant. A robbanástól a géptest valószínűleg már a levegőben darabokra szakadt és a környező 304. és 346. sz. tanyák körüli szántóföldekre és az akkor még csenevész facsemetékből álló Gerencséri – erdőbe csapódott. Az egyik szárnyról az egyik motor lerobbant, maga a szárny az egyik tanya udvarába esett le a másik motorral együtt. A másik szárny a lezuhanást követően szakadhatott le, a törzs az erdő szélén ért földet és orral előre becsúszott az erdőbe.

A hét főből álló személyzet minden tagja azonnal meghalt, legalább hárman súlyosan össze-
égték. A farokrész a lövésstoronnyal együtt leszakadt a géptestről, a faroklövész rögtön
szörnyethalt. A holttesteket másnap szekéren Szegedre szállították. Az értékesebb felszerelési
tárgyakat (rádió, gumicsónak, egyéb alkatrészek, személyes tárgyak) szeptember 12-én egy
kiszálló német kommandó elvitte.

Az eseményről a Belügyminisztérium felé Szeged sz. kir város légoltalmi parancsnoksága 1944.
szeptember 16-án tette meg a hivatalos kárjelentését, majd 1945. augusztus 26-án részletes
jelentést tett Gárgyán János nyomozó is a Szeged - Alsóközponti I. fokú közigazgatási hatóság
felé. Ez a részletes jelentés 1944. október 17-én érkezett meg végül a Miniszterelnökséghez.

A roncsok elszállítására a M. kir. honvéd Repülő Kísérleti Intézet (RKI) 1944. szeptember
26-án kelt levelében kérte fel a Weiss Manfréd Repülőgép és Motorgyár Részvénytársaságot
(a roncsot az RKI a 211. nyilvántartási számmal jelölte). Arról, hogy végül mi lett a roncs
sorsa ellentmondások az adatok, de a gép törzsszerkezetének maradványai valószínűleg
nem kerültek teljesen elszállításra. Egyes részeit a helyszínen a helyi lakosok szétszedték és a
maguk módján hasznosították.

A személyzet tagjai egymás mellett a solymári brit katonai temető I. B. parcellájában nyug-
szanak.

A személyzet:

Zbigniew Jerzy Kozłowski (28 éves)

Tadeusz Lach (28 éves)

Włodzimierz Sergiusz Fedziński (20 éves)

Franciszek Dziadula (32 éves)

Stanisław Józef Mucha (31 éves)

Witold Paździor (35 éves)

Bolesław Podsiadły (21 éves)

A repülőgép lezuhanási helyének azonosítása

A repülőgép lezuhanásának körülményeire és helyszínére vonatkozóan a Csongrád Megyei Levéltár és a Magyar Országos Levéltár őriz iratokat. A lezuhanás helyszínét először 2005 nyarán látogattam meg, ekkor több szemtanúval sikerült beszélnem, sőt több roncsdarab is előkerült a környező tanyákról. A helyszíni kutatásban nagy segítségemre volt Lasancz János erdész, akinek felbecsülhetetlen értékű érdemei voltak abban, hogy a tanyasi emberekkel sikerült megtalálni a közös hangot. Továbbá komoly segítséget nyújtottak az akkor még alakulófélben lévő Magyar Roncskutató Egyesület tagjai.

A Magyar Roncskutató Egyesület (MRE)

Az egyesület 2006-ban alakult azzal a céllal, hogy összefogja a hazai amatőr és hivatásos történészeket, kutatókat, akik a magyar jelenkori hadtörténelem (kiemelten az 1939-45-közötti időszakát) tárgyi emlékeivel, eseményeivel foglalkoznak. Értendő ez alatt a kutatás, feltárás, dokumentálás, gyűjtés, restaurálás, rekonstruálás, kiállítás, oktatás, publikálás, archiválás. Az egyesület együttműködik a hazai szakmúzeumokkal (Hadtörténeli Intézet és Múzeum, Szolnoki Repülő Múzeum), a kutatások során érintett más múzeumokkal, veterán egyesületekkel, valamint oktatási intézményekkel. Az egyesület kiemelt feladata a feltárt területek környezetvédelmi mentesítése, mivel a leletek nagymértékben szennyezik a talajt /fém, olaj, benzin, stb./, valamint a kutatások és feltárások során a tűzszerész szolgálat munkájának támogatása. Jelenleg is folyamatban van egy olyan kutatási program kidolgozása, amelynek révén lehetőség nyílik az illetékes múzeumok, szervezetek és az egyesület összehangolt munkájára, valamint olyan kutatási eljárások, módszerek bevezetése, mint archeometallurgia és a közvetett bizonyítékok alapján történő személyazonosítás.

Az MRE gyűjteménye a Szolnoki Repüléstörténeli Kiállítóhely állandó kiállításán tekinthető meg, az egyesület 2011-től a British Aviation Archaeological Council tagja.

Az MRE adatai:

E-mail: roncskutatas@gmail.com

Bankszámlaszám: 10918001-00000056-99580002

UniCredit Bank Adószám: 18260209-1-43

Szolnoki Repüléstörténeti Kiállítóhely (Repülómúzeum)

A kiállítóhely hivatalosan a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum fiáléja, a kiállított eszközök is javarészt az intézet tulajdonát képezik. A kiállítás egy 22 000 m² nagyságú szabadtéren mutatja be a Magyar Légierő, a magyar polgári repülés, illetve néhány külföldi ország által használt 53 db különböző repülőtechnikai eszközt. A 300 m² alapterületű kiállítási csarnok épületében megtekinthető számos repülőgép hajtómű, valamint fegyverzet, katapultülés, lokátor és egyéb a repüléshez köthető tárgy. A 250 m² alapterületű sátorhangárban tekinthetők meg a II. világháború alatt Magyarország légterében harcolt és lezuhant repülőgépek restaurált maradványai. A 2011-ben átadott 550 m² alapterületű új kiállító hangárban öt darab felújított repülőeszköz és több repülőgép motor és légszavarlapát lett kiállítva. A hangár falán körbe futó leporellón a Magyar Légierő 1938-tól napjainkig használt repülőeszközeinek rajzait, adatait tekinthetik meg a látogatók. A gyűjtemény része továbbá a Magyar Katonai Repüléstörténeti Emlékkiállítás, amely bemutatja a magyar katonai repülés történetének egészét az I. világháborútól napjainkig, négy helyiségben láthatók a többnyire vitrinekben elhelyezett tablók, fényképek, egyenruhák, makettek, kitüntetések, karjelvények, okmányok, gépágyúk, légszavarlapátok, műszerek és egyéb tárgyi emlékek. A kiállítás felügyeletével, gyarapításával és bemutatásával kapcsolatos szakfeladatokat az MH 86. Szolnok Helikopter Bázis állománya végzi.

Web: www.repulomuzeum.hu

Köszönetnyilvánítás

A munkám során kapott támogatásért illik köszönetet nyilvánítanom. Köszönetet mondok egykori és sajnós időközben elhunyt szakvezető tanáromnak, dr. Kanyó Ferencnek, Lasancz János ruzsai erdésznek, a ruzsai embereknek, az Magyar Roncskutató Egyesületnek, és természetesen a családomnak. Külön köszönetet mondok jó barátomnak, a saját „könnyűlovasságomnak”, Hadnagy Szabolcsnak, akinek segítségével a kutatásaim tekintetében nemcsak hatékony, hanem felbecsülhetetlen értékű.

Az emlékmű felállítását talán soha nem történt volna meg, ha ügyét fel nem karolja dr. Bieracki Karol, a Lengyel Köztársaság Szegedi Tiszteletbeli Konzulja, valamint Sánta Gizella, Ruzsa polgármestere. Segítségüket ezúton szeretném megköszönni.

Oláh András Pál történész

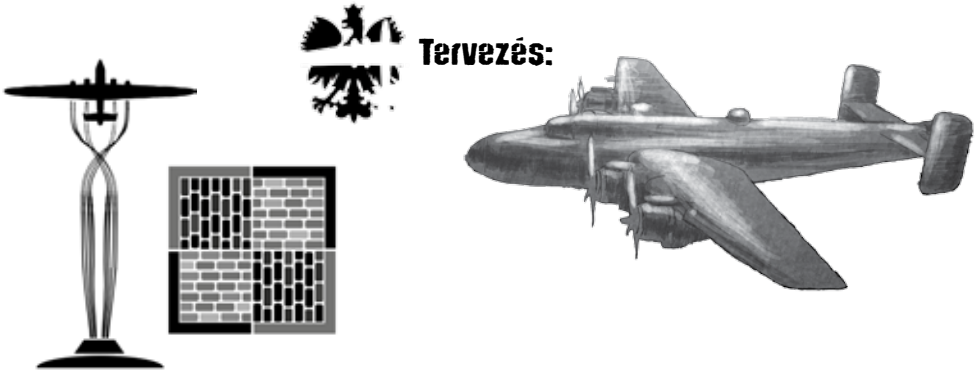
Az emlékmű megformálása

Nagyon exponált pillanat a művész számára egy köztéri forma megalkotása. Egy ilyen pillanatba sűrűsödik és rögzül talán örökre minden tudása és ismerete. Céлом a tökéletesség és az újszerű forma létrehozása egy olyan emlékműben, mely méltó emléket állít a lezuhant Halifax repülő legénységének.

Az emlékmű formái:

Körvonalaiiban egy keresztformát mutat, részleteiben pedig az ég felé szálló Halifax típusú repülőgép manőverét jeleníti meg. A magasba törő Halifax gép inspirálta szobrászi forma tartó elemei, a mozgás irányát stilizáltan leíró acél szálak, a keresztforma függőleges elemei. Ez a formakapcsolat egy kövekkel kirakott talapzattól emelkedik ki, mely a Lengyel légierő felségjelét a „saktáblát” formázza.

Tervezés:

Kivitelezés:

A készülő repülőgépforma

Formai kialakítás

Felállítás:

Helyszíni munkák

Köszönetnyilvánítás

Köszönöm segítségét és támogatását családtagjaimnak; Feleségemnek, kisfiamnak, szüleimnek és testvéreimnek. Köszönöm munkáját és segítségét Gaál Andrásnak és a G&G kft-nek, József Polewka szobrászművésznek, Barát Fábián szobrászművésznek, mestereimnek, barátaimnak, Végvári Gábornak és Pozsonyi Gergelynek, A Harc és Mártíromság Emlékét Őrző Tanácsnak, valamint mindazoknak, akik segítettek munkámban és hozzájárultak az emlékmű elkészüléséhez.

Brzózka Marek szobrászművész

www.brzozkamarek.com

A kiadványt készítette:
Ruzsa Község Önkormányzata

A kiadványt lektorálta:
Rotár Krisztina

A képeket rendezte:
Csáki Béla

Grafikai munka:
Brzózka Marek

Készült:
2012 szeptember